

УДК 94(438):94(477.4):282:262.14

Наталія СОФ'ЯК

*Інститут історії, політології і міжнародних відносин
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника***УЧАСТЬ РИМО-КАТОЛИЦЬКОГО ДУХОВЕНСТВА
В СІЧНЕВОМУ ПОЛЬСЬКОМУ ПОВСТАННІ 1863 - 1864 рр.**

У статті зроблено спробу проаналізувати діяльність римо-католицького духовенства напередодні і під час Січневого польського повстання, його вплив на польський та інші народи, що населяли території колишньої Речі Посполитої в кордонах до 1772 р. Показано реакцію російського уряду на польські клерикальні кола і діяльність костьолів під час польського визвольного руху.

Ключові слова: католицьке духовенство, клір, Римо-Католицька Церква, повстання, костьол.

Наприкінці XVIII ст. відбувся остаточний занепад Польської держави, за трьома поділами (1772 р., 1793 р., 1795 р.) колишні землі Речі Посполитої потрапили під владу трьох імперій - Російської, Австрійської (пізніше - Австро-Угорської) та Пруської. Поляки розпочали національно-визвольну боротьбу з метою відновити власну державність, однією із складових польського національного руху була боротьба проти Російської імперії протягом усього XIX ст. У визвольній боротьбі польська еліта намагалася залучитися підтримкою інших слов'янських народів. Найбільшим проявом національно-визвольного руху поляків у XIX ст. було Січневе повстання 1863-1864 рр. Його планувалося поширити на території Королівства Польського, Литви, Білорусі і Правобережної України (в межах тодішньої Київської, Волинської і Подільської губерній), що перебували на той час у складі Російської імперії. Автор статті поставила за мету розкрити діяльність римо-католицького духовенства під час Січневого польського повстання 1863-1864 рр. Обрана тема привертала увагу деяких дослідників (О. Буравського¹, І. Шостак², О. Баковецької³, Д. Білунова⁴ та ін.), але й досі становить науковий і суспільно-політичний інтерес.

¹ Буравський О. Римо-католицьке духовенство Правобережної України в польському національно-визвольному русі в 60-х роках XIX ст. [Електронний ресурс] / О. Буравський. - Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/soc_gum/Istst/2009_1/R1/Buravskii.pdf.

² Шостак І. В. Основні аспекти становлення адміністративно-територіального устрою РКЦ на українських землях у складі Російської імперії протягом кінця ХУІІ - початку ХХ ст. / І. В. Шостак // Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Сер.: Історичне релігієзнавство. - Острого, 2012. - Вип. 6. - С. 326-335.

³ Баковецька О. Римо-католицька церква в Україні кінця ХVІІІ - ХІХ століть: вплив на суспільно-політичний розвиток: автореф. дис. / О. Баковецька. - Запоріжжя, 2016. - 36 с.

⁴ Білунов Д. Б. Правительственная политика в отношении римско-католической церкви (60-е годы XIX в.) / Д. Б. Білунов // Вестник Московского ун-та. - Сер. 8. История. - М., 1996. - № 4. - С. 19-43.

У польському суспільстві не було одностайності щодо подальшого політичного розвитку своєї країни, яка наприкінці XVIII ст. перестала бути незалежною. Еліта розділилася на два основних табори, що взяли участь у повстанні - «червоних» (радикалів) та «білих» (поміркованих). У партії «червоних», що підготувала й очолила визвольне повстання 1863 р., було ліве, демократичне крило, представлене такими видатними діячами, як Ярослав Домбровський, Константин Калиновський, Зигмунд Сераковський та ін. Вони знаходилися в досить тісних зв'язках з російським революційно-демократичним рухом кінця 50-х - початку 60-х рр. XIX ст., зазнали значного впливу його лідерів Миколи Чернишевського, Миколи Добролюбова та Олександра Герцена, прагнули зробити загальнонародне і демократичне повстання¹.

«Червоні» виступали за звільнення селян із землею і надання народам колишньої Речі Посполитої права на самовизначення, тісно співпрацювали з російськими та українськими противниками самодержавства. Праве крило «червоних» перебувало на позиціях, близьких до ліберально-буржуазних. Водночас «білі», під проводом А. Замойського, О. Вельопольського, М. Лангевича та ін., захищали насамперед інтереси поміщиків і великої буржуазії, були противниками докорінної аграрної реформи, виступали проти співробітництва з російськими та українськими радикально налаштованими діячами. Усі свої сподівання «білі» покладали на західні держави - Францію, Англію та Австрію, розраховуючи на їхню підтримку в боротьбі з російським імперіалізмом².

Після останнього поділу Польщі в 1795 р. становище Римо-Католицької Церкви (далі - РКЦ) значною мірою погіршилося. Це пояснювалося тим, що уряди Австрії, Росії та Пруссії були зацікавлені у зменшенні впливу Церкви та католицького кліру на місцеве населення. Велике значення мало питання ставлення римо-католицького духовенства до національного питання та відновлення польської незалежності. Політичний вплив кліру суттєво зменшився, однак залишився досить вагомим у суспільстві, особливо на середню і дрібну шляхту та широкі народні маси. Духовенство не могло стояти осторонь національного питання, оскільки Церква залишалася об'єднуючим чинником для польського народу, розділеного між трьома імперіями .

Польське духовенство брало активну участь у першому антиросійському Листопадовому повстанні 1830 - 1831 рр. Після його придушення та реакції російського уряду позиції католицького кліру в державі послаблювалися. Так, на Правобережній Україні було скасовано дії

¹ Ревуненков В. Польское восстание 1863 г. и европейская дипломатия / В. Ревуненков. - Ленинград: Издательство ЛГУ, 1957. - С. 109.

² Трусевич С. Суспільно-політичний рух у Східній Галичині в 50-70-х роках XIX ст. / С. Трусевич. - К.: Наукова думка, 1978. - С. 97.

³ Дильонгова Г. Історія Польщі 1795 - 1990 / Г. Дильонгова; Пер. з пол. М. Кірсенка. - К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. - С. 69.

положень Литовського статуту в 1840 р. (у яких, зокрема, зазначалося про віротерпимість), ліквідовано польські навчальні заклади різного рівня (Кременецький ліцей, гімназії, парафіяльні училища та школи), повністю ліквідована Греко-Католицька Церква в 1839 р., закрито 19 костельів і 12 монастирів. Водночас власті залишили 92 римо-католицьких храмів, 69 каплиць і шість монастирів. Натомість проводилася агресивна політика зросійщення краю: російська мова ставала основною в усіх офіційних установах, на противагу польськомовним, були засновані російськомовні гімназії та інші освітні заклади. Російська Православна Церква одержала широку підтримку й була перетворена в знаряддя боротьби з римо-католицькою конфесією та польською общиною взагалі¹.

З приходом до влади царя-реформатора Олександра II російські власті в 1857 р. прийняли перший Статут духовних справ іноземних віросповідань. Згідно зі статутом, у Російській імперії затверджувалося сім римо-католицьких єпархій: Могилівське архієпископство, Віденське, Іельшівське, Мінське, Луцько-Житомирське, Кам'янецьке і Тираспольське єпископства. Для розгляду загальних справ усіх римо-католицьких єпископств у Санкт-Петербурзі створювалася римо-католицька духовна колегія на чолі з архієпископом-митрополитом. На території Російської імперії римо-католицькі парафії можна було створювати лише за умови різкого збільшення кількості католицького населення².

Серед усіх губерній Російської імперії за кількістю римо-католиків, що в них проживали, виділявся ряд західних губерній - Віленська, Вітебська, Гродненська, Мінська, а також губернії Південно-Західного краю - Подільська і Волинська губернії, в яких, за офіційною статистикою, станом на середину ХІХ ст. проживало 236.322 і 130.773 католиків відповідно. За чисельністю прихожан РКЦ на території Правобережної України посідала друге місце після православної. Частина вірян, що зосереджувалися на території Подільської і Волинської губерній, вбачала в РКЦ символ польської незалежності і носія національних ідей. В умовах загострення польського національно-визвольного руху вплив Католицької Церкви ставав досить небезпечним для російського самодержавства, оскільки вона була ідейним натхненником повстанців .

Польське духовенство активно долучалося до боротьби проти панування російського царизму. Так, перша значна демонстрація з національними гаслами була організована ксьондзами 11 червня 1860 р. під час похорону вдови героя Листопадового польського повстання 1830 - 1831 рр. генерала Юзефа Совінського. У день публічної панахиди,

¹ Баженова С. Юзеф Антоній Ролле в громадському, науковому і просвітницькому житті Правобережної України другої половини ХІХ ст. [Електронний ресурс] / С. Баженова. - Режим доступу: <http://tovtry.com/ua/history/rolle/r04.html>.

² Шостак І. В. Основні аспекти становлення адміністративно-територіального устрою РКЦ на українських землях у складі Російської імперії протягом кінця ХУІІІ - початку ХХ ст. ... - С. 326-335.

³ Баковецька О. Римо-католицька церква в Україні кінця ХVІІІ - ХІХ століть: вплив на суспільно-політичний розвиток: автореф. дис. - С. 14.

присвяченої 30-й річниці початку польського повстання 1830 - 1831 рр., 29 листопада 1860 р. відбулася демонстрація протесту проти російського панування у Варшаві. У відповідь на проповідь ксьондза в кармелітському монастирі на вулиці Лешно прозвучала знаменита «Jeszcze Polska nie zginela» («Ще Польща не загинула». - *Н. С.*). Революційні пісні на мотив псалмів (наприклад, «*Boze cos Polsk[^]*» («Боже, що з Польщею». - *Н. С.*) залунали згодом на всіх етнічних польських землях¹.

Поступового посилювалося негативне ставлення російського уряду до католицького духовенства. Це пояснювалося тим, що польські клерикальні кола зайняли виразно антиросійську позицію, а своєрідний злам у настроях відбувся в 1861 р. Як відомо, у Варшаві в річницю Листопадового збройного повстання 28 листопада 1860 р. відбулася велелюдна маніфестація відверто політичного характеру. Мітингувальники на площі перед костелом кармелітів проспівали патріотичні гімни. Водночас активізував свою діяльність створений на початку 1860-х рр. Таємний польський комітет, закликаючи до згуртування поляків-патріотів. З лютого 1861 р. маніфестації в Польщі стали, по суті, перманентним явищем, а російські власті, дедалі більше роздратовуючись, почали застосовувати проти демонстрантів силу, включно з вогнепальною зброєю².

Уже 15 лютого 1861 р. відбувся розстріл ще однієї демонстрації, що збиралася в знак протесту проти антидемократичних дій російського уряду. Як наслідок, жертвами стало п'ятеро маніфестантів, що взяли участь у демонстрації. Лише після цього російські власті дозволили масове зібрання, щоб дати можливість поховати загиблих. Похорон, що відбувся 18 лютого 1861 р. у Варшаві, став проявом справжнього національного єднання поляків. Процесія рухалася в супроводі оперного оркестру за участю не лише католицького духовенства, але й лютеранського та іудейського. Варшавський єпископ Антоній Мельхіор Фіалковський розіслав послання до всіх поляків, у тому числі на Правобережній Україні, із закликом в пам'ять про загиблих одягнутися в траурний одяг, щоб своїм вбранням стати живим позначенням етнічних кордонів Польщі, що в їх розумінні охоплювали усі землі колишньої Речі Посполитої³.

Російські власті, враховуючи політичну ситуацію в Київській, Подільській та Волинській губерніях у 1861 р., зазначили, що «в останніх числах серпня, коли з більшою силою відновився патріотичний рух у Царстві Польському, активізувався також патріотичний рух серед польського

¹ Буравський О. Римо-католицьке духовенство Правобережної України в польському національно-визвольному русі в 60-х роках XIX ст. [Електронний ресурс].

² Земський Ю. Міфи та реальність щодо організуючої ролі римо-католицького духовенства Правобережної України в підготовці до польського повстання 1863-1864 рр. [Електронний ресурс] / Ю. Земський // Наукові записки. Збірник праць молодих вчених та аспірантів. Інститут української археографії та джерелознавства імені М.С.Грушевського НАН України. - Вип. 21. - К., 2010. - С. 156-157. - Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/71741>.

³ Земський Ю. С. Еволюція польсько-російських взаємин в Правобережній Україні в контексті націоналізації свідомості в Російській імперії середини XIX ст. [Електронний ресурс] / Ю. Земський. - С. 118. - Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe.

населення краю (малася на увазі Правобережна Україна. - Н. С.), на цей раз він набув більш серйозного характеру. З боку агітаторів вживалися всі заходи, аби якомога більше поширити визвольний рух і зробити його посправжньому загальнонародним. Знову почався спів патріотичних гімнів у костелах, носіння національного одягу та різних умовних символічних знаків, встановлення в публічних місцях хрестів на спомин убитих у Варшаві; зрештою, відбувалися спроби порушення громадського спокою»

З осені 1861 р. в знак солідарності з польськими діячами в Королівстві відбулося ряд політичних акцій на Правобережній Україні. Найбільш гучного розголосу набули так звані «маніфестації в костелах». Наприклад, 8 жовтня 1861 р. в Голованевському костелі Балтського повіту Подільської губернії брати Валерій, Костянтин і Юліан Гленбоцькі ініціювали виконання патріотичного гімну, що розпочинався словами:

Боже! Хто Польщу протягом довгих віків
Осявав блиском могутності і слави,
Хто захищав щитом своєї опіки
Від нещасть, які мали її пригнічувати,
Перед твоїми вівтарями приносимо молитви:
Батьківщину, вольності, поверни нам, Господи².

Про важливу роль, яку відіграло римо-католицьке духовенство в Січевому польському повстанні 1863 - 1864 рр., свідчить переписка подільського губернатора з київським генерал-губернатором: «Останній польський заколот довів, - зазначав подільський губернатор, - що головну моральну опору злочинних польських задумів складає католицьке духовенство. Воно завжди мало вплив на своїх одновірців, а особливо жінок, всіма заходами намагалось підтримати в них польський патріотизм і розвинути ненависть до росіян. Воно не перешкоджало, як відомо, дуже часто перетворювати навіть храми в місця для публічних протиурядових демонстрацій і маніфестацій, використовуючи релігію як засіб для виховання польського населення; до того ж католицьке духовенство благословляло агітаторів на подальші мерзотні злочини, обіцяючи їм відпущення гріхів.»³. У «Католицькому щорічнику» за 1863 р. зазначалося, що польське

¹ Земський Ю. С. Стратегія організації Січевого повстання 1863 - 1864 рр. в Правобережній Україні та перешкоди в її реалізації. [Електронний ресурс] / Ю. С. Земський. - С. 27. - Режим доступу: http://www.irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN93=1&S21FMT=ASP meta&C21COM=S&2 S21P03=FILE=&2 S21STR=Ians 2 011 6 5.

² Земський Ю. Міфи та реальність щодо організуючої ролі римо-католицького духовенства Правобережної України в підготовці до польського повстання 1863 - 1864 рр. - С. 157.

³ Козій О. Соціально-громадянська функція римо-католицького духовенства / О. Козій. // Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / ред. кол.: Н. Скотна (головний редактор), О. Петrenchко (редактор розділу) та ін. - Дрогобич: Видавничий відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2014. - Вип. 34. Історія. - С. 93-94.

«повстання є бій Божий і віруючий католик повинен уважати, що розпочата боротьба - справа не тільки патріотична, а й релігійна»¹.

Крізь призму цифр участі римо-католицького духовенства в Січневому повстанні можна приблизно визначити соціальний стан учасників польського визвольного руху. Наприклад, дослідниця С. Байкова на основі Віленської слідчої комісії та деяких інших документів у межах сучасних кордонів Білорусії нарахувала 5.112 осіб учасників повстання. Історик В. Зайцев за конфірмаційними даними на цій же території нарахував 3.374 учасники збройного виступу. Отже, різниця між першими і другими даними становить аж 1.746 осіб. При цьому відносні величини в однойменних станових групах мають межу від 0,1 % до 2,9 %².

Станові групи	за даними С. Байкової, %	за матеріалами аудиторіатського департаменту, %
Селяни	12,6	15,5
Міщани	5,5	4,6
Дворяни	69,1	68,6
Шляхта	3,7	2,5
Одnodворці, містяни, вільні хлібороби	2,9	3,4
Духовенство	3,6	2,7
Купці	0,2	0,3
Інші стани	2,4	2,4
Разом	100	100

Римо-католицьке духовенство долучилося до збройної боротьби поляків проти російського ярма. У своїй пропаганді воно використовувало богослужіння в костьолах, організацію матеріальної допомоги повсталим, а також безпосередню участь ксьондзів у збройній боротьбі. Достовірним фактом з історії польського збройного повстання був випадок, коли повстанським відділом, що найдовше боровся з російським самодержавством, став загін ксьондза Бжужки з Люблінщини. Характерно, що до його складу входило чимало українців. Він був розгромлений царськими військами в квітні 1865 р. Газета «Wytrwalosc» так писала про цю подію: «З Підляшшя повідомляють, що там все ще веде підпілля ксьондз

¹ Буравський О. Римо-католицьке духовенство Правобережної України і Білорусії в Січневому повстанні 1863 - 1864 рр. [Електронний ресурс] / О. Буравський. - Режим доступу: [file:///C:/Documents%20and%20Settings/Пользователь/Мои%20документы/NznuoairD2009_2014_10_8%20\(2\).pdf](file:///C:/Documents%20and%20Settings/Пользователь/Мои%20документы/NznuoairD2009_2014_10_8%20(2).pdf).

² Зайцев В. Социально-сословный состав участников восстания 1863 г. (опыт статистического анализа) / В. Зайцев. - М.: Наука, 1973. - С. 28.

Бжужка на чолі відділу з поляків та українців, які втекли з московського війська і яких вже саме це змушує до боротьби до останньої краплі крові»¹.

Новий етап у відносинах РКЦ і російського самодержавства почався після поразки польського Січневого повстання 1863-1864 рр. Участь римо-католицького кліру в повстанні на Правобережжі значно посилила репресивну політику царату проти РКЦ². Наприклад, якщо в 1863 р. у Волинській губернії залишилося дев'ять римо-католицьких монастирів, то за допомогу в організації повстання було ліквідовано останні монаші осередки РКЦ у Російській імперії. До кінця ХІХ ст. у західних губерніях практично не залишилося римо-католицьких монастирів .

Репресії російських властей тривали ще довго після придушення польського повстання в 1864 р. Зокрема, відбувалася русифікація адміністрації та шкільництва, репресивні заходи в католицьких костелах, які були опорою для польських повстанців. Духовенство, яке підтримувало національно-визвольну боротьбу поляків, було покарано: частина кліру була вивезена в Сибір або позбавлена парафії. Католицькі костьоли взагалі закривалися чи були замінені православними церквами. Такою була, зокрема, доля храмів у Янополі, Дзядковіце, Следзянові, Кліщелі, Мельниках, Немірові (воєводство Підляське), Милейчице, Ружанистоці, Шудзялові, Василькові, Більськ-Підляському, Дорогичині (воєводство Підляське). Під тиском урядових структур було замкнено або передано православним багато римо-католицьких каплиць, наприклад, у Білостоці (св. Марії Магдалени), у Василькові, Климівцях та ін.⁴

За даними дослідника Д. Білунова, в ході придушення польського повстання 1863 - 1864 рр. заарештовано понад 4 % ксьондзів, що проживали в Царстві Польському і Південно-Західному краї, на Правобережжі. Представники кліру, що співчували польському рухові або відмовлялися співпрацювати з владою в справі його придушення, як правило, підлягали адміністративній висилці. В основному районами політичного заслання учасників Січневого повстання були губернії Російської Півночі (Архангельська, Олонецька та ін.) і Волго-Уральського регіону (Вятська, Пермська, Уфимська і т.д.). Одним із найбільших центрів розміщення

¹ Мозговий І. Січневе повстання в Польщі й Україна. [Електронний ресурс] / І. Мозговий. - С. 116. - Режим доступу: <http://dspace.uabs.edu.ua/ispu/bitstream/123456789/13101/1/Польське%20повстання.pdf>.

² Буравський О. А. Соціально-економічне становище Римо-католицької церкви в Правобережній Україні (кінець ХУІІІ - початок ХІХ ст.) [Електронний ресурс] / О. А. Буравський. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NznuoairD2009_2012_6_11.

³ Кирилюк А. Регулювання майнового забезпечення римо-католицьких монастирів у Російській імперії (кінець ХУІІІ - ХІХ ст.) [Електронний ресурс] / А. Кирилюк. - С. 24. - Режим доступу: <http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/8922/1/4.Кирилюк.pdf>.

⁴ Ryzewsk G. Zarys dziejów powstania styczniowego na terenie dzisiejszego województwa podlaskiego. [Електронний ресурс] / G. Ryzewsk // 1863: Katalog miejsc pam^ri powstania styczniowego w wojewodztwie podlaskim. - С. 16. - Режим доступу: <http://www.nid.pl/upload/iblock/b26/b26dd03fc45e699ee0bd40562f1cbd5a.pdf>.

опальних католицьких священнослужителів, покараних за участь у повстанні, стала Казанська губернія¹.

Складним було становище у ксьондзів, які вимушено перебували на проживанні під наглядом поліції в містах Західного Сибіру, бо, крім суто церковної діяльності, вони практично нічим не могли займатися, а на засланні їм суворо заборонялося вести богослужіння². Однак, якщо в 1860-ті роки ксьондзам, що перебували в засланні, було категорично заборонено проводити церковну службу, то в останні десятиліття XIX ст. деякі з них отримали на це право. Потреба в даному виді діяльності і поява костелів на цій території були обумовлені наявністю в Західному Сибіру представників римо-католицької віри. Найстаршими католицькими парафіями Західного Сибіру були Томська і Тбіліська³.

Таким чином, римо-католицьке духовенство на насильно розділеній наприкінці XVIII ст. території колишньої Речі Посполитої залишалося основним осередком для формування модерної польської нації та стимулювання її до боротьби за відновлення державності. Священики брали активну участь у національно-визвольній боротьбі проти російського царизму. Після придушення Листопадового повстання 1830 - 1831 рр. та реакційної політики імперського уряду, спрямованої на русифікацію місцевого населення і посилення впливів російського православ'я в краї, РКЦ значно втратила свої попередні позиції, що, однак, не зашкодило їй мати великий вплив на польське суспільство. Маючи налагоджені контакти з Ватиканом, римо-католицьке духовенство намагалося послідовно захищати національні і соціальні інтереси польського населення. Значною мірою така активність польського кліру була пов'язана з політичними міркуваннями, насамперед спробами відродження Речі Посполитої в кордонах 1772 р., із включенням до неї етнічних українських земель. Представники римо-католицького духовенства взяли активну участь у Січневому повстанні 1863 - 1864 рр. Частина польських ксьондзів допомагали в забезпеченні повстанців зброєю та одягом, а інша - приєдналася до повстанських загонів, у деяких випадках навіть їх очолювала.

Natalia SOFYAK

PART ROMAN CATHOLIC CLERGY IN POLISH JANUARY INSURRECTION (1863-1864)

***Abstract:** This article attempts to analyze the activities of the Roman Catholic clergy before and during the Polish uprising of January, its impact on the Polish and other peoples who inhabited the territory that belonged to the borders*

¹ Билунов Д. Б. Правительственная политика в отношении римско-католической церкви (60-е годы XIX в.). - С. 32.

² Пяткова С. Польская политическая ссылка в Западную Сибирь в пореформенный период: автореф. дис. [Электронный ресурс] / С. Пяткова. - С. 26. - Режим доступа: <http://cheloveknauka.com/polskaya-politicheskaya-ssylka-v-zapadnuyu-sibir-v-poreformennyu-period>.

³ Пяткова С. Польская политическая ссылка в Западную Сибирь в пореформенный период: автореф. дис. - С. 27.

of the Commonwealth in 1772. Show the reaction of the Russian government on Polish clerical circles and activities of churches in the Polish liberation movement.

Keywords: *Catholic clergy, the clergy, the Roman Catholic Church, rebellion, church.*